

Priba

Katarina Aleš

S svojim temperamentom in odločnostjo je priba neustrašna, kadar brani svoj teritorij.

Že od daleč prepoznamo njen let, poln nenavadnih akrobacij, vragolij in očarljivo globokih zamahov, ki spominjajo na let metulja. Oglašanje je značilno in spominja na zvok ob stisku plastične igračke.

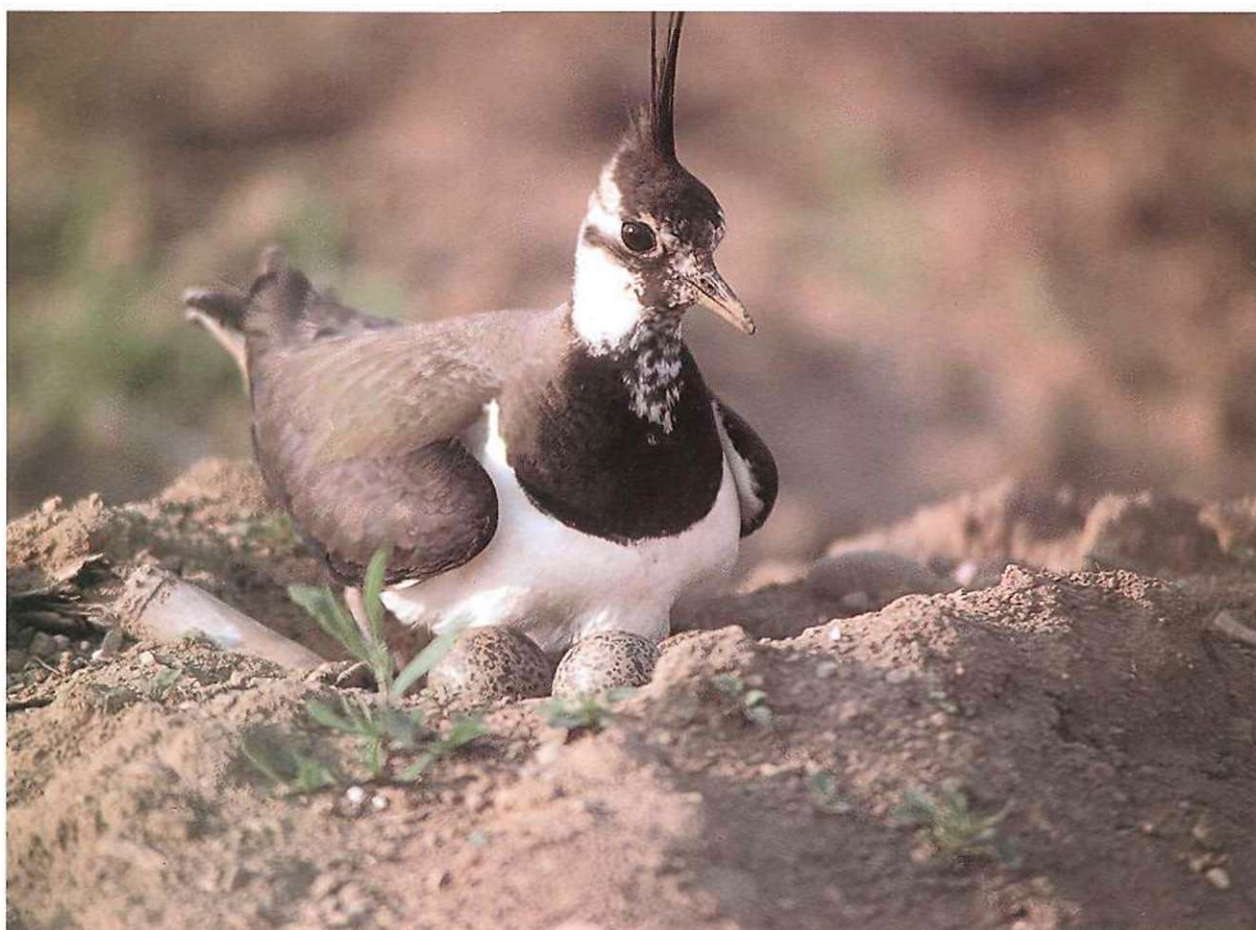

foto: Tomi Trlar

Samica pribe *Vanellus vanellus* na gnezdju.

Priba *Vanellus vanellus* spada v red pobežnikov Charadriiformes, in sicer v eno izmed mnogih pobežniških družin, to je med deževnike Charadriidae.

Iz rodu prib *Vanellus* poznamo 23 vrst, od teh jih v zahodni Palearktiki živi 6: ostrogasta priba *Vanellus spinosus*, črnoglava priba *Vanellus tectus*, indijska priba *Vanellus indicus*, stepska priba *Vanellus gregarius*, belorepa priba *Vanellus leucurus* in priba. Slednja gnezdi tudi pri nas in je v Evropi splošno razširjena, le na skrajnem severu in jugu celine ne gnezdi. V Sloveniji je najpogostejša na severovzhodu, najdemo pa jo tudi v nižinskih predelih

osrednje Slovenije (Ljubljansko barje, Sorško polje) in na Cerkljskem jezeru. Prezimovališča so glede na podnebje lahko precej različna, vendar se letna izoterma nikjer ne spusti pod 3°C. Pri nas redno prezimuje le ob obali, v solinskih in brakičnih predelih. V Sečoveljskih solinah jih vsako zimo prezimuje nekaj deset.

Razlika med spoloma se sezonsko spreminja. Najlepše samca in samico razlikujemo v gnezditvenem obdobju. Črnina se pri samcih neprekinjeno nadaljuje od vratu, čez del obraza, ob kljunu in se zaključi s črno čopko, pri samicah pa je črnina na vratu prekinjena z belimi lisami. V letu imajo

samice ožje konce kril. Lica so bela z razmeroma velikim, črnim očesom in črno črto, ki poteka pod njimi.

Zgnezdenjem začne marca na odprtih ravninah, v manjših kolonijah. Prebivališča izbira v nižinskih predelih na različnih travnikih, neobdelanih in obdelanih površinah (njive, polja). V višjih legah jo najdemo do nadmorske višine 500 m. Klasično prebivališče pribe so močvirni travniki, katere pokriva šašje in stožkovje in jih v Sloveniji najdemo le še na Cerkniškem jezeru. V ostalih delih Slovenije večinoma gnezdi v kulturni stepi. Na neobdelanih travnatih predelih je pomembna raznolikost rastja (šašje, stožkovje) in neraven teren, kjer so ptice in njihova gnezda manj očitna za zračne plenilce. Stopnja uplenjenih zarodov se zmanjšuje tudi z večanjem števila gnezdečih prib na površini. Kolonija gnezdečih prib vsebuje 3 do 10 parov v oddaljenosti vsaj 50 m in ne več kot 6 parov na 1 ha. Gostota je odvisna od razpoložljivih virov hrane.

Na začetku paritvene sezone se samci razpršijo po teritorijih, samice pa ostanejo v jati še tri tedne in intenzivno pridobivajo na teži, ki je potrebna za uspešno tvorbo jajc. Gnezditveno območje služi dvorjenju, gnezdenju ter prehranjevanju odraslih in mladičev. Gnezdo je preprosta kotanja v tleh, postlana s suho travo. V gnezdu ležijo štiri jajca hruškaste oblike s koničastim koncem, obrnjenim proti sredini. Mladiči so begavci, to pomeni, da kmalu po izvalitvi zapustijo gnezdo. Izvalijo se vsi hkrati, kar samica regulira tako, da z valitvijo prične šele, ko je leglo polno.

Priba je spretna letalka. V obdobju gnezdenja je par vezan na teritorij, od koder predvsem samec odganja morebitne plenilce in druge samce. V območnem spreletavanju, s katerim izraža teritorialnost, izvede več »vrst« let. Ob vzletu dela globoke zamahe, kar spominja na let metulja, nato hipoma poveča hitrost in leti izmenjaje na enem in drugem boku, sledi strm dvig v polni hitrosti in značilno oglašanje, nato zajadra in se vrtoglavo spusti navpično proti tlu. Tik nad tlemi lahko ponovi let na enem in drugem boku ali pa razprostre peruti in izravna let, se preneha oglašati in pristane. Ob letu na boku perje v stiku z zrakom proizvaja slišen rezek zvok. Oglašanje je razvito kot paleta različnih klicev. V kombinaciji s telesno mimiko si s klici dvorijo, odganjajo morebitne plenilce zaroda in druge samce ter opozarjajo in vodijo mladiče prek ovir. Običajno svoje namere poudarijo z izraznimi elementi v letu.

Zarod prib ogrožajo talni (jež, kune) in zračni plenilci (vrane, galebi). Glede na vrsto plenilca samec izvaja talni ali zračni alarm. Talni alarm je drugačen, ko so v gnezdu

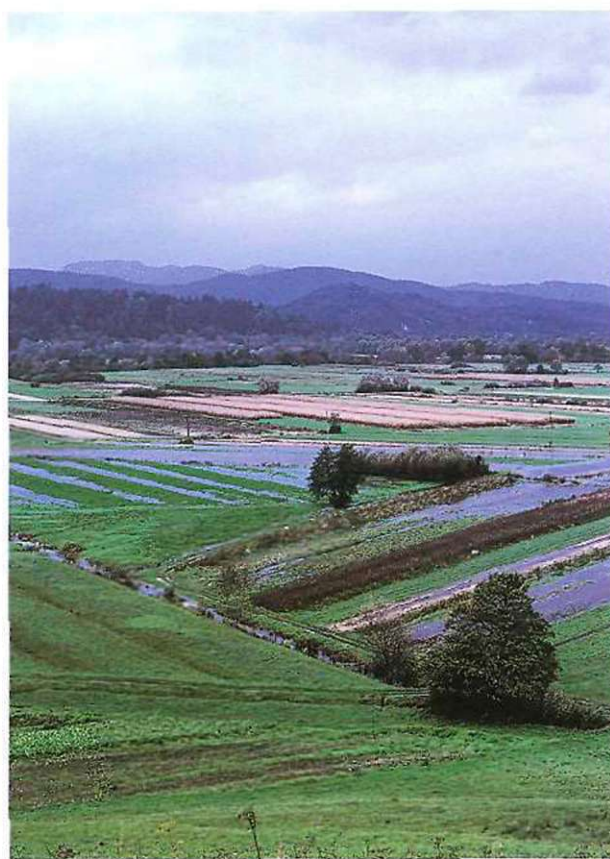

foto: Katarina Denac

Pribino življenjsko okolje so odprte ravnice.

jajca ali begavci. V zračnem alarmu in preganjanju potencialnega plenilca sodeluje več samcev iste kolonije in se ne spreminja glede na stanje zaroda.

Možnosti preživetja begavcev zmanjšuje pomladansko hladno in deževno vreme, ki podaljša obdobje valjenja in s tem vpliva na čas, ki ga imajo na voljo za hranjenje, in na količino razpoložljive hrane. Kadar je pomlad deževna in se pozno ogreje, je za begavce izgubljenega veliko pomembnega časa. Tudi človekovo delovanje je pomemben dejavnik, ki vpliva na gnezditveni uspeh. Obsipavanje poljščin, škropljenje s herbicidi, oranje njiv in branje uničuje gnezda, poškoduje ali pobije begavce, posredno pa negativno vpliva na raznovrstnost in gostoto talnih žuželk, ki predstavljajo velik del pribine prehrane.

Zintenzifikacijo kmetijstva in krčenjem klasičnih prebivališč priba vse težje uspešno vzredi svoj zarod. Posledično ne vzgoji dovolj mladičev za ohranjanje stabilne populacije. Po vsej Evropi v zadnjih letih beležijo velik upad števila gnezdečih ptic, povezan s posledicami sprememb habitata. V Sloveniji, na Ljubljanskem barju se je populacija v zadnjih desetih letih zmanjšala za zaskrbljujoči dve tretjini. Kljub temu je ne uvrščamo na rdeči seznam, saj je populacija v SV Sloveniji še vedno dovolj velika in uspešna. ■ ■ ■